

2009/2010. tanév
Szakács Jenő Megyei Fizika Verseny
II. forduló

2010. február 1.

Minden versenyzőnek a számára kijelölt négy feladatot kell megoldania. A szakközépiskolásoknak az A vagy a B feladatsort kell megoldani a következők szerint:

A: 9-10. osztályosok és azok a 11-12. osztályosok, akik két évig tanulnak fizikát.

B: Azok a 11-12. évfolyamosok, akik több mint két évig tanulnak fizikát.

A rendelkezésre álló idő 180 perc. A feladatok megoldásait önállóan kell elkészítenie, függvénytáblázat és számológép használható. Egy feladat teljes és hibátlan megoldása 15 pontot ér. Minden feladatot külön lapon oldjon meg!

Jó munkát kívánnak a feladatkitűzők: Molnár Miklós és Varga Zsuzsa!

A gimnazisták feladatai:		A szakközépiskolások feladatai:	
9. osztály	1, 2, 3, 4.	A	1, 2, 3, 6.
10. osztály	5, 6, 7, 8.		
11. osztály	5, 9, 10, 11.	B	4, 5, 6, 14.
12. osztály	11, 12, 13, 14.		

1. Egy falu 36 km-re van a várostól. A két települést egyenes országút köti össze. Egy fiatalember átkerékpározik a faluból a városba. Az út első egyhatodát $15 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ nagyságú

sebességgel, a következő 18 km-es szakaszt $3 \frac{1}{3} \frac{\text{m}}{\text{s}}$ nagyságú sebességgel teszi meg.

a) Mekkora sebességgel haladjon a kerékpáros a hátralevő útszakaszon, hogy az indulástól számítva 2,5 óra elteltével érjen a városba?

b) A teljes útszakaszra vonatkoztatva átlagosan hány métert tett meg másodpercenként a kerékpározó fiatalember?

c) Ábrázolja a kerékpáros sebességét az idő függvényében az indulástól a városba való megérkezésig!

d) Ábrázolja a kerékpáros által megtett utat az idő függvényében!

2. Kétkarú mérleg baloldali serpenyőjébe vízzel részben megtöltött poharat helyezünk, majd ezt a jobb serpenyőbe tett súlyokkal kiegyensúlyozzuk. Ezután, a vízbe, fonálra kötött fémkockát lógatunk úgy, hogy a víz a fémkockát teljesen ellepje. A mérleg egyensúlya megbomlik.

a) Mekkora tömegű testet kell a baloldali vagy a jobboldali serpenyőbe helyezni, hogy az egyensúly újra helyreálljon, ha a fémkocka tartásához most 6,4 N nagyságú erő szükséges?

b) Mekkora a kocka egy élének hossza, ha a kocka sűrűsége 11-szer nagyobb a víz sűrűségénél?

c) Mekkora erővel tarthatjuk egyensúlyban a fémkockát levegőben (ha nem ér a vízbe)?

$$(\rho_{\text{víz}} = 1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}, g = 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2})$$

3. Egy 3 g/cm^3 sűrűségű kicsiny test 100 cm magasból szabadon esik a 160 cm mély vízzel teli medencébe. Határozzuk meg, hogy mekkora sebességgel és mennyi idő alatt ér a medence aljára, ha a vízben eltekintünk a közegellenállástól! Amikor a test a vízzel ütközik mozgási energiájának 25 %-át elveszti. ($g = 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$, $\rho_{\text{víz}} = 1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$)

4. Versenyautó legnagyobb gyorsulása 4 m/s^2 , legnagyobb lassulása fékezéskor 8 m/s^2 . Egy tesztelés során az 1200 m hosszú pályát indulástól megállásig a versenyző a legrövidebb időnél 10 s -mal hosszabb idő alatt tette meg.

a) Mekkora a legrövidebb idő?

b) Mekkora volt a maximális sebessége a teszt folyamán?

Föltesszük, hogy a versenyző maximális gyorsulással és lassulással halad.

5. Hőszigetelő, de könnyen mozgó dugattyúval elzárt edényben 10^5 Pa nyomású, $27 \text{ }^\circ\text{C}$ hőmérsékletű hélium gáz van. Az edénybe egy 9 g tömegű, $377 \text{ }^\circ\text{C}$ hőmérsékletű alumíniumdarabot dobunk.

a) Mennyi lesz a kialakuló közös hőmérséklet, ha a gáz térfogata az eredeti térfogat $1/3$ -val nőtt meg?

b) Mekkora a hélium gáz kezdeti térfogata?

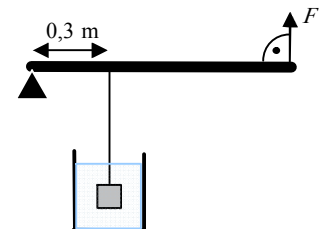
(Az alumínium fajhője $900 \text{ J/(kg}\cdot\text{K)}$, a külső nyomás 10^5 Pa).

6. Három darab, egy $R_1=100 \text{ } \Omega$ ellenállású, egy $R_2=200 \text{ } \Omega$ ellenállású és egy $R_3=300 \text{ } \Omega$ ellenállású fogyasztónk van.

a) Hányféleképpen kapcsolhatjuk őket össze? Rajzolja le ezeket a kapcsolásokat, ezeket a hálózatokat! Mekkora az egyes hálózatok eredő ellenállásának értékei?

b) Melyik hálózatot kell a 120 V -os feszültségforrásra kapcsolnunk, hogy az R_3 ellenállás teljesítménye éppen 48 W legyen?

7. A 3 kg tömegű, 1 m hosszú, homogén tömegeloszlású, állandó keresztmetszetű rúd egyik végét alátámasztjuk. A rúdra, az ábrának megfelelően, egy 27 kg tömegű, $\rho_A = 2,7 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$ sűrűségű

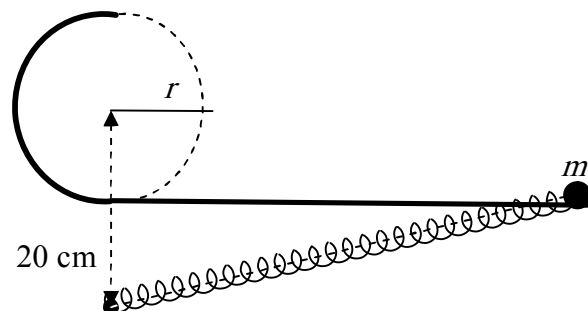
alumíniumhasábot akasztunk fonál segítségével. A hasábot, az alatta elhelyezett edényben lévő víz teljesen ellepi

a) Mekkora erő feszíti a hasábot tartó fonalat?

b) Mekkora annak az F erőnek a nagysága, amellyel a rudat vízszintes helyzetben egyensúlyban tarthatjuk?

c) Mekkora és milyen irányú erő hat az alátámasztásra? ($\rho_{\text{víz}} = 1 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$, $g = 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$).

8. Az $m=10 \text{ g}$ tömegű, kisméretű test egy rugóhoz van erősítve. A test az ábrán vázolt vízszintes pálya mentén, illetve a hozzá csatlakozó, $r=10 \text{ cm}$ sugarú körív belső felületén mozoghat. A rugó rögzítési pontja a kör középpontja alatt, attól 20 cm távolságban, függőleges irányban van. A rugó nyújtatlan

hossza 10 cm . A kiindulási helyzetben a test az egyenes szakaszon nyugalomban van, a rugó hossza 35 cm . A testet elengedjük, és a test a körpályára érve akkor válik el a körtől, amikor a rugó és a test helyéhez húzott sugár által bezárt szög 30° -os. A súrlódástól eltekintünk.

a) Milyen magasan van a test ekkor az egyenes felett?

b) Mekkora erő feszíti ekkor a rugót? ($g = 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}$)

9. Vízszintes tálcára egy kisméretű testet helyezünk. A tálcat vízszintes síkban, egyenes mentén 4 cm amplitúdójú harmonikus rezgésre kényszerítjük.

a) Legalább mekkora legyen a rezgésidő, hogy a test ne csússzék meg a tálcán, ha a tapadási súrlódási együttható 0,1 ?

b) Mekkora lehet legfeljebb a tálca gyorsulása? ($g=10 \frac{m}{s^2}$)

10. Egy 1 mA méréshatárú, 1 Ω belső ellenállású milliamper-mérőből egy 1,5 V méréshatárú voltmérőt akarunk készíteni.

a) Milyen nagy előtétellenállás szükséges ehhez?

b) Az előtétellenállás elkészítéséhez hány méter, 0,2 mm átmérőjű manganin huzalt kell felhasználni? ($\rho_{\text{manganin}}=49 \cdot 10^{-8} \Omega \cdot m$)

11. Katódsugárcsőben az anódra 10^4 V feszültséget kapcsolunk. A katódsugár áramerőssége $2 \cdot 10^{-4}$ A. Hány fokkal melegszik föl az 1 cm^2 területű 1 mm vastag platinából készült anódlemez 1 perc alatt, ha a becsapódó elektronok energiájának 60 %-a fordítódik a lemez melegítésére?

(A platina sűrűsége $21,4 \frac{g}{cm^3}$, fajhője $133,3 \frac{J}{kg \cdot K}$).

12. Párhuzamos egymástól 30 cm távolságra levő vízszintes sín pár függőleges 0,4 T erősségű homogén mágneses mezőben van. A síneket egy (1,2 V; 0,22 A) adatokkal rendelkező izzóval kötjük össze. A síneken merőleges helyzetben egy vezető rudat mozgatunk állandó sebességgel. Az izzón kívül a többi ellenállás elhanyagolható.

a) Milyen hosszú legyen minimálisan a sín pár, ha azt szeretnénk, hogy az izzó 15 másodpercig teljes fényel világítson?

b) Mekkora munkát kell ehhez végeznünk?

13. Egy fémből készített gömbtükörrel előállított kép nagyítása 10-szeres, a létrejött kép valódi. A tárgy a tükörtől 2 m-re van. Hány centiméterrel kell a felfogó ernyő helyét megváltoztatni, hogy éles képet kapjunk az ernyőn, ha a tükör hőmérséklete $200 \text{ }^\circ\text{C}$ -kal megnövekszik? A fém lineáris hőtágulási együtthatója $6 \cdot 10^{-5} 1/^\circ\text{C}$.

14. Egy különleges kaloriméter belső része egy kis fémgömb, amely mind hővezetés, mind elektromos vezetés szempontjából el van szigetelve az őt körülvevő külső földelt fémgömbtől. A kaloriméter hőkapacitása $8 \text{ J}/^\circ\text{C}$, elektromos kapacitása 540 pF. A belső fémgömb belsejében kis üreg van, amelybe rádium 226-os, α - sugárzó preparátumot helyeztünk. Azt tapasztaljuk, hogy a preparátum behelyezése után 2 órával a külső és a belső gömb közti feszültség 22 400 V.

a) Hány fokot melegedett ezalatt a belső gömb, ha az α -részecskék energiája 4,79 MeV?

b) Mekkora volt a behelyezett izotóp tömege?

A rádium 226-os izotóp felezési ideje 1620 év, az elektron töltése $1,6 \cdot 10^{-19} \text{ C}$.